

บทคัดย่อ

สีฝุ่น เป็นสิ่งที่มนุษย์ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ นำมาเขียนภาพจิตรกรรมบนผนังถ้ำ เพื่อบันทึกความเชื่อและศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็น เพื่อปรารถนาให้ชีวิตของตนปลอดภัย มีความสุขและพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ ส่งผลเชื่อมโยงมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ ซึ่งเคารพบูชา ตอบสนองความเชื่อทางศาสนา รวมทั้งอุดมคติ ความต้องการเฉพาะกลุ่มศิลปิน ชนชาติตะวันตกนั้นเริ่มประวัติศาสตร์จากอียิปต์ ที่สร้างผลงานจิตรกรรมสีฝุ่นเพื่อความเชื่อ ในเทพเจ้าและเทพธิดารวมทั้งความเป็นอมตะของชีวิต ซึ่งได้พัฒนามาเป็นลำดับสู่ความศรัทธา ศาสนาคริสต์ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 – 20 ศิลปินได้แยกย่อยออกเป็น กลุ่มศิลปินชาติต่างๆ ซึ่งได้พัฒนาการเขียน ระบายสีฝุ่นในรูปแบบที่หลากหลาย ตามความต้องการเฉพาะตนอย่างอิสระเสรี

ชนชาติตะวันออก ได้ใช้สีฝุ่นระบายเขียนภาพ สะท้อนถึง ปรัชญาของชีวิตและอุดมคติ เช่น ภาพเขียนของจีนซึ่งให้อิทธิพลด้านความเชื่อและรูปแบบแก่ญี่ปุ่น ส่วนอินเดียก็ได้ให้อิทธิพลด้านศิลปะแก่ชนชาติตะวันออกโดยผสมผสานเชื่อมโยงกับการเผยแผ่ศาสนาพุทธและ ศาสนาฮินดูในดินแดนแถบสุวรรณภูมิ ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย เราจะสามารถเห็นและศึกษา จิตรกรรมสีฝุ่นของไทยในศาสนสถาน รวมทั้งการเขียนระบายสีภาพของศิลปินสกุลช่างใน ภูมิภาคต่างๆ ซึ่งได้พัฒนามาเป็นลำดับจากอดีตในสมัยสุโขทัย สู่สมัยของกรุงศรีอยุธยา และ สมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งได้ก้าวหน้าและแยกย่อยออกเป็นจิตรกรรมสีฝุ่นแบบต่างๆ มากมาย ตามความชอบ ความถนัดของศิลปินเฉพาะบุคคล

การสร้างสรรคจิตรกรรมสีฝุ่นของข้าพเจ้า ได้รับความบันดาลใจจากสิ่งของเครื่องใช้ อันเก่าแก่ซึ่งตกทอดมาจากบรรพบุรุษรวมทั้งสถานที่ซึ่งมีความผูกพัน ตลอดจนลวดลายอัน งดงามประณีต สะท้อนถึงวัฒนธรรมอันรุ่งเรืองจากอดีต ถ่ายทอดด้วยการระบายสีฝุ่นโดย ซ่อนรอยแปร่งที่ละสีแต่ละชั้นอย่างโปรง...บาง เพื่อแทนค่าความนุ่มนวล กลมกลืนและ ความสุขสงบ ในอดีตที่ผ่านมา

Abstract

Powder color was used to paint on the caves since Pre-Historic Period to reveal their believes and faith for the invisible god for surviving and fertility. These influenced Historic Period later, which people paid respect their religion, idealism and needness of the artists. Western civilization had begun from Egypt which painted on the wall of their tombs to sacrifice for gods,goddesses and immortality. From the beginning, the powder color painting was developed to serve for the belief of Christianity for Early Christian and Byzantine Art. It was flourished in Renaissance style, became the unaesthetical painting in Baroque and Rococo Period.

After the 19th and 20th century, art circle became separated in many individual styles which they had developed powder color painting in the freely different types.

For the eastern civilization, they painted powder color to reveal their philosophy, idealism as we had seen in many famous Chinese painting which influenced Japanese art later. Important original country that spreaded Buddhism religion and Hinduism with their art of painting was India. Indian art had influenced strongly in the Suwarnabhumi land, including Thailand, in which we can appreciate powder color painting from the temples and artists work from every part of Thailand. The powder color painting had developed from Sukhothai Period to Ayudhaya and Rattanakosin style, which painting had developed and separated in many individual styles freely.

Basically my powder color painting was inspired by my life style which surrounded by many beautiful and precious detailed objects. These had appreciated my deep soul to paint in many layers of transparent and delicate powder color to reveal the suppleness, harmony and serenity in the glorious past of Thailand.

ในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ตั้งแต่แรกเริ่มในยุคก่อนประวัติศาสตร์นั้น สิ่งที่มีมนุษย์ทำกิจกรรมทางศิลปะในรูปแบบต่างๆ เช่น ประติมากรรม จิตรกรรม ซึ่งได้กลายเป็นร่องรอยและหลักฐานที่ถ่ายทอดความเชื่อ ความศรัทธาและทัศนคติทางความงาม ซึ่งแม้จะไม่มีลายลักษณ์อักษรปรากฏให้ศึกษาและแปลความหมายก็ตาม แต่จากหลักฐานเหล่านี้อาจเป็นสิ่งที่ยึดโยง และสันนิษฐานได้ถึงประวัติความเป็นมาของมนุษยชาติได้ส่วนหนึ่ง

จิตรกรรมนับเป็นศิลปะที่มีความสำคัญ เพราะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และเป็น การจำแนกลักษณะเฉพาะของแต่ละชนชาติ รวมทั้งสะท้อนให้เห็นความเคลื่อนไหวหรือเหตุการณ์สำคัญในแต่ละยุคสมัยและสะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะของศิลปินแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่แสดงการแลกเปลี่ยนอิทธิพลทางศิลปะระหว่างชนชาติด้วยส่วนหนึ่งและส่วน ประกอบสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม คือ สี ซึ่งมีหลากหลายชนิด หลายรูปแบบ ในที่นี้ ขอกล่าวถึงเฉพาะสีฝุ่นซึ่งใช้มาแต่ครั้งโบราณกาลในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ

สีฝุ่น ถูกสันนิษฐานว่าเป็นสีชนิดแรกที่มนุษย์ได้ใช้ในการเขียนภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลายาวนาน เพื่อสร้างผลงานที่ตอบสนอง ศรัทธา ทางความเชื่อหรือศาสนา รวมทั้งเพื่อแสดงความรู้สึกในแนวทางเฉพาะบุคคลของจิตรกรหลากหลายชนชาติ หลายเผ่าพันธุ์ ดังนั้นจึงควรทราบจุดกำเนิดของจิตรกรรมสีฝุ่นเพื่อเป็นพื้นฐานของความเข้าใจ

ประวัติ ความเป็นมาและการพัฒนาจิตรกรรมสีฝุ่น

ความเป็นมาของการใช้สีฝุ่นเพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมนั้นมีความผูกพันใกล้ชิดกับเรื่องราวทางความเชื่อ ศรัทธา การดำรงชีวิต และสภาพสังคม เศรษฐกิจและเหตุการณ์สำคัญหรือความเคลื่อนไหวด้านต่างๆ ของมนุษย์ในแต่ละช่วงเวลาอย่างแยกกันไม่ได้ ทั้งนี้จะแบ่งเป็น 2 สมัยอย่างกว้างๆ คือ สมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์ ตามลำดับ ดังนี้ :-

1 จิตรกรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมด้วยสีฝุ่นมีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ด้วยความเชื่อและศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มนุษย์มองไม่เห็น

ไม่มีตัวตน ซึ่งเรียกว่า ลัทธิวิญญาณนิยม (Animism) ด้วยการวาดเขียนและระบายสีฝุ่นที่มาจาก วัตถุดิบในธรรมชาติโดยผสมกับไขมันจากสัตว์ที่มนุษย์นำมาเป็นอาหาร เพื่อให้สีสามารถยึดเกาะ ตัวกันได้ดี เขียนภาพลงบนผนังถ้ำเพื่อทำให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์พอใจ จึงนับได้ว่าความเชื่อและศรัทธา เป็นสิ่งผลักดันให้มนุษย์เขียนภาพขึ้นในสมัยก่อนประวัติศาสตร์

2. จิตรกรรมสมัยประวัติศาสตร์ มนุษย์ในยุคสมัยต่อๆ มาได้พัฒนาการเขียนภาพ ระบายสีให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นเป็นการสร้างสรรค์จิตรกรรมเพื่อตอบสนองความเชื่อ ศาสนา รวมทั้ง ความต้องการเฉพาะกลุ่มศิลปินหรือความต้องการของตน ด้วยการลอกเลียนแบบจากธรรมชาติ เขียนภาพแบบเหมือนจริง ดัดแปลง ตัดทอน เพิ่มเติมหรืออาจสร้างสัญลักษณ์ของรูปทรง ขึ้นใหม่ทั้งหมด

จิตรกรรมสีฝุ่นของชนชาติตะวันตก

ในช่วงเวลาของสมัยก่อนประวัติศาสตร์นั้นมนุษย์สร้างผลงานจิตรกรรมและศิลปะแขนงอื่นโดยมีความหวาดกลัวเป็นพื้นฐาน เพื่อสร้างความพอใจแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่มีตัวตน ส่วนในสมัยประวัติศาสตร์นั้น การเขียนภาพจิตรกรรมสีฝุ่นมีเรื่องราวเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อ และศรัทธาแบบพหุเทวนิยม (Polytheism) ที่นับถือเทพเจ้าและเทพธิดาหลายองค์ เช่น อียิปต์ เมโสโปเตเมีย กรีก อีทรัสคันและโรมัน เป็นต้น

ส่วนในสมัยคริสต์ศิลป์ตอนต้นและสมัยไบแซนไทน์นั้น จิตรกรรมมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศาสนาคริสต์ ซึ่งเป็นศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียว ศิลปะแบบชาละเรนหรือศิลปะอิสลาม จิตรกรรมจะใช้ลวดลายอะราเบสส์ตกแต่งเนื่องจากศาสนาอิสลามมีให้สร้างรูปคนและสัตว์

ในสมัยโรมานเนสก์และสมัยกอธิก จิตรกรรมมีความเกี่ยวเนื่องกับศาสนาคริสต์โดยมีการเขียนภาพจิตรกรรมปูนเปียกเป็นเรื่องราวทางศาสนา รวมทั้งการสร้างสรรคงานกระจกสี อย่างประณีตงดงาม

ช่วงเวลาของความรุ่งเรืองในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา จิตรกรรมมีความเจริญรุ่งเรือง โดยได้มีการคิดค้นประดิษฐ์สีฝุ่นผสมไข่และสีน้ำมัน การสร้างสรรค์จิตรกรรมมีความเกี่ยวเนื่องกับเทพนิยายและคริสต์ศาสนาแม้ว่าบางส่วนจะมีสนับสนุนลัทธิมนุษยนิยม (Humanism) ที่ยกย่องความสามารถของมนุษย์ก็ตาม

ส่วนศิลปะบาโรกและโรโกโกนั้นจิตรกรรมผูกพันเชื่อมโยงกับศาสนา ราชวงศ์ รวมทั้งชนชั้นสูง โดยมีการเขียนภาพตกแต่งเพดานโบสถ์ อีกทั้งพระราชวัง วัง และที่อยู่อาศัยของชนชั้นสูงอย่างงดงาม

ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตสีอย่างรวดเร็ว ครอบคลุมไปถึงสีแทบททุกชนิดรวมทั้งสีฝุ่น ซึ่งได้รับการพัฒนาให้ใช้ได้สะดวกมากขึ้น ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 ไม่พบเห็นการใช้สีฝุ่นเขียนภาพเท่าที่ควรเพราะจิตรกรหันมาใช้สีน้ำและสีน้ำมันในการเขียนภาพอย่างแพร่หลาย

ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 20 จิตรกรรมสีฝุ่นเริ่มมีการสร้างสรรค์ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยจิตรกรในประเทศเม็กซิโกคือกลุ่มจิตรกรในลัทธิสังคมนิยมแนวสังคมนิยม (Social Realism) สร้างผลงานที่มีเรื่องราวของอุมการณ์ ความคิดทางการเมืองและชนชั้นแรงงานซึ่งถือว่าเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม จิตรกรรมจะทำหน้าที่เรียกร้องความยุติธรรมเพื่อความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันในสังคม โดยจิตรกรรมได้รับการขนานนามว่า “กลุ่มสี่ยักษ์ใหญ่” (The Big Four)

อันประกอบด้วย โฮเซ คลีเมนเต โอโรซโก (Jose Clemente Orozco, ค.ศ. 1883 – 1949) ดีเอโก ริเวรา (Diego Rivera, ค.ศ. 1886 – 1957) เดวิด อัลฟาร์โฆ ซิเฆรอส (David Alfaro Siqueiros, ค.ศ. 1898 – 1974) รูฟิโน ทามาโย (Rufino Tamayo, ค.ศ. 1899 -?) ซึ่งถูกเพ่งเล็งจากฝ่ายการเมือง จนต้องลี้ภัยออกนอกประเทศหลายครั้ง เมื่อจิตรกรดังกล่าวเดินทางไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้อิทธิพลแก่แจ็กสัน พอลล็อก (Jackson Pollock, ค.ศ. 1907 – 1956) ซึ่งเป็นจิตรกรในลัทธิสำแดงพลังอารมณ์แนวนามธรรม (Abstract Expressionism) ได้นำไปดัดแปลงใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานในแนวนามธรรมดังกล่าว

จิตรกรรมสีฝุ่นของชนชาติตะวันตก

จิตรกรรมสีฝุ่นของชนชาติตะวันตกนั้น มีที่มาจากความศรัทธาและเลื่อมใสศาสนาพุทธเป็นหลัก โดยมีความแตกต่างกันในด้านรูปแบบและอิทธิพลทางศิลปะที่แต่ละชนชาติได้รับมา เช่น จิตรกรรมในประเทศจีน ในช่วงแรกมีการใช้สีหลายสี ภายหลังเขียนภาพแบบสีเอกรงค์ด้วยรอยแปรงที่แม่นยำและรวดเร็ว ทำให้จิตรกรรมจีนได้รับการยกย่องในด้านการใช้พู่กันอย่างสูง และได้ให้อิทธิพลแก่จิตรกรรมของญี่ปุ่น นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังมีการเขียนจิตรกรรมรอยพู่กันที่มีน้ำหนักอ่อน แก่ อย่างงดงาม

ในประเทศอินเดีย จิตรกรรมส่วนใหญ่มีเรื่องราวเกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนา เช่น ภาพชาดก ภาพพุทธประวัติและภาพพระโพธิสัตว์ในพุทธศาสนาแบบมหายาน ได้ให้อิทธิพลแก่จิตรกรรมของประเทศศรีลังกา ซึ่งมีรูปแบบและการใช้สีใกล้เคียงกัน

ส่วนจิตรกรรมในประเทศกัมพูชาและประเทศพม่า สันนิษฐานว่าการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังได้แพร่หลายเข้ามาพร้อมกับการเผยแผ่พุทธศาสนาจากประเทศอินเดีย จึงทำให้ศิลปะและจิตรกรรมในดินแดนดังกล่าวมีเรื่องราวที่เกี่ยวเนื่องกับศาสนาพุทธ

ในประเทศไทยมีการค้นพบศิลปกรรมและหลักฐาน มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เช่น ไคร้กระดูกและเครื่องประดับตกแต่งร่างกาย รวมทั้งภาชนะต่างๆ ตลอดจนจิตรกรรมที่ปรากฏตามผนังถ้ำในจังหวัดต่างๆ เป็นจิตรกรรมลายเส้นที่ใช้เพียงสีเดียว หรือน้อยสีเขียนเป็นรูปทรงง่ายๆ ส่วนจิตรกรรมในสมัยเริ่มต้นศิลปกรรมทางศาสนานั้น เกิดจากการเผยแผ่ศาสนาพุทธจากประเทศอินเดีย เข้ามาสู่ประเทศไทยพร้อมๆ กับประเทศใกล้เคียงในภูมิภาคเดียวกัน ทำให้ศิลปะและจิตรกรรมมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

จิตรกรรมในสมัยสุโขทัยมีการเขียนลวดลายบนเครื่องเคลือบ รวมทั้งจิตรกรรมที่เล่าเรื่องราวทางพุทธศาสนาซึ่งมีลักษณะอุดมคติตามประเพณีบนฝาผนังของเจดีย์องค์หนึ่งของวัดเจดีย์เจ็ดแถวและยังมีภาพลายเส้นที่จารลงบนแผ่นหินเรื่อง โภชานิยะชาดกบนแผ่นหินพบที่วัดศรีชุม จังหวัดสุโขทัย มีลายเส้นรูปบุคคลและสัตว์อย่างงดงาม

จิตรกรรมในสมัยอยุธยา มีการค้นพบภาพจิตรกรรมฝาผนังกรุของพระปรางค์วัดราชบูรณะ ซึ่งสันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากสมัยสุโขทัย นอกจากนี้ยังมีการเขียนลวดลายเป็นทองที่เรียกว่าลายรดน้ำ เช่น ตูลายรดน้ำ วัดเชิงหวาย และตูลายก้ามมะลอ เป็นต้น

จิตรกรรมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 การเขียนภาพยังได้รับอิทธิพลจากสมัยอยุธยาตอนปลาย ทั้งอุดมคติ จุดมุ่งหมายและวิธีการ ทั้งนี้ส่วนที่เปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมขึ้น คือ การใช้สีที่สดใสมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการประดับมุกที่บานประตูพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามและในสมัยรัชกาลที่ 2 มีการเขียนภาพจิตรกรรมต่อเนื่องกัน

ตลอดทั้งผนัง ตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่มีการแบ่งกันเนื้อที่เป็นส่วนๆ ส่วนในสมัยรัชกาลที่ 3 ศิลปกรรม และจิตรกรรมมีส่วนได้รับอิทธิพลจากประเทศจีน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่สร้างความมั่งคั่งแก่เศรษฐกิจของไทย ทั้งนี้จิตรกรรมมีลักษณะตามอุดมคติของจีน เช่น ผนังพระอุโบสถ วัดราชโอรส มีการเขียนภาพฝาผนัง เรื่อง มงคลอย่างจีน โดยใช้สีหลายสี เขียนลวดลายแบบจีนอย่างประณีต

ส่วนจิตรกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่ พ.ศ. 2393 จนถึงปัจจุบัน มีความเปลี่ยนแปลง ซึ่งเริ่มในสมัยรัชกาลที่ 4 เพราะทรงมีพระราชนิยมในศิลปะตะวันตก จิตรกรที่มีชื่อเสียง เช่น ขรัวอินโขงได้เขียนภาพในแนวสัจนิยม มีการใช้แสงเงา แบบเหมือนจริง ส่วนสมัยรัชกาลที่ 5 นั้นพระองค์ได้เสด็จประพาสทวีปยุโรป 2 ครั้ง ได้ทรงนำสถาปนิก ประติมากร และจิตรกร ซึ่งส่วนใหญ่มาจากอิตาลีเข้ามาปฏิบัติงานสร้างพระที่นั่งต่างๆ สร้างงานประติมากรรมและจิตรกรรมในแนวทางของศิลปะตะวันตก ส่วนพระราชวงศ์ที่มีบทบาทสำคัญ คือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงเป็นอัจฉริยะทางด้านศิลปกรรม และได้จัดประกวดช่างเขียนขึ้นที่วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ทำให้ศิลปกรรมมีความเจริญรุ่งเรือง

จิตรกรรมสีฝุ่นนั้นมิทั้งประเภทจิตรกรรมไทยประเพณีที่สร้างสรรค์ตามรูปแบบอุดมคติ และความเชื่อตามศิลปะแบบประเพณี ส่วนจิตรกรรมไทยแบบแนวประเพณีนั้น จิตรกรจะสร้างสรรค์ตามรูปแบบและความเชื่อส่วนตัว โดยอาจผสมผสานระหว่างเรื่องราวแบบประเพณี และวิธีการ

สีฝุ่นแบบโปรง...บาง...สร้างสรรค์จิตรกรรม

การสร้างสรรค์จิตรกรรมด้วยสีฝุ่นมีหลากหลายแนวทาง ซึ่งส่งผลให้วิธีการใช้สีนั้นแตกต่างกันออกไปด้วย จิตรกรบางคนเขียนภาพจิตรกรรมไทยแบบประเพณี จะใช้สีตามแบบช่างเขียนไทยในอดีต เขียนสีแบนแล้วตัดเส้นหรืออาจใช้แสงเงาสร้างปริมาตรตามแนวสัจนิยมของตะวันตก ส่วนจิตรกรรมไทยแบบแนวประเพณีนั้น จิตรกรจะสร้างสรรค์โดยอาจผสมผสานเรื่องราวแบบประเพณีและวิธีการร่วมสมัย นอกจากนี้ยังมีจิตรกรรมไทยร่วมสมัยซึ่งเป็นผลงานที่มีความอิสระทั้งรูปแบบ แนวความคิด ตลอดจนวิธีการใช้สี ดังนั้นผลงานจิตรกรรมสีฝุ่นของข้าพเจ้า ควรจะจัดอยู่ในประเภทจิตรกรรมร่วมสมัยที่มีเรื่องราว แนวความคิด รูปแบบและวิธีการใช้สีอย่างอิสระ มิได้ดำเนินตามแนวทางของจิตรกรรม 2 ประเภทตามที่กล่าวข้างต้น โดยการใช้สีฝุ่นแบบโปรง บาง นั้นสอดคล้องกับที่มาของความบังดาลใจในการสร้างสรรค์ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับบรรยากาศของสีที่แสดงถึงความละเอียดอ่อน ความประณีตของวัฒนธรรมในอดีตอันรุ่งเรืองที่ผ่านมา

ความคิดผุดเกิดจากการมองเห็นบรรยากาศของสีที่หม่น นุ่มนวล ด้วยสิ่งของที่สวยงาม จึงทำให้ข้าพเจ้าพยายามค้นหาวิธีการที่จะถ่ายทอดให้เกิดบรรยากาศของสีที่สวยงาม ประณีต ด้วยสีหลากหลายที่กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและได้พบวิธีการระบายสีซ้อนทับกันอย่างโปรงบาง ซึ่งสร้างความประสานกลมกลืนจากการสอดแทรกสีหลายสีให้ซ้อนทับกันอย่าง บางเบา สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการสะท้อนถึงความละเอียดอ่อน ความประณีตของวัฒนธรรมในอดีต ซึ่งจะได้อธิบายอย่างละเอียด ในช่วงของการสร้างสรรค์ ผลงานแต่ละชิ้นที่สามารถจะเห็นภาพประกอบ ควบคู่กัน ส่งผลให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจได้ลึกซึ้งกว่าการอ่านเพียงอย่างเดียว รวมทั้งทำความเข้าใจแต่ละหัวข้อตามลำดับเป็นการปูทางไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานด้วยวิธีโปรงบาง ในผลงานจิตรกรรมแต่ละชิ้น

ที่มาของความบันดาลใจในการสร้างสรรค์

สิ่งแวดล้อมที่ข้าพเจ้าคุ้นเคยมาตั้งแต่เยาว์วัยนั้น เป็นบ้านโบราณที่มีสิ่งของเครื่องใช้ อันเก่าแก่ซึ่งตกทอดกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ หลายสิ่งนั้นแสดงถึงวัฒนธรรม ความประณีตละเอียดอ่อนของชนชาติตะวันออก ท่ามกลางบรรยากาศภายในบ้านเป็นสื่อेरงค์เพียงหม่นๆ ผสมผสานด้วยสีหลากหลายจากเครื่องใช้ที่มีลวดลายสวยงาม เรียงรายอยู่ทั่วไปภายในบ้าน

บรรยากาศในที่นี้มีได้หมายถึง อากาศที่ล้อมรอบโลกและประกอบด้วยก๊าซหลายชนิด หากเป็นบรรยากาศในความรู้สึกที่เราสามารถสัมผัสได้ โดยมีอารมณ์ร่วมหรือคุ้นเคยกับ สิ่งแวดล้อมนั้นๆ ก็อาจรู้สึกได้ถึงบรรยากาศของความนุ่มนวล ความฝันที่ครอบคลุมสถานที่ หนึ่งให้เราได้รับรู้ตามลักษณะเฉพาะของบรรยากาศนั้นๆ โดยมีสีเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง และสิ่งที่คุ้นเคยมาจนเติบโตขึ้น ผังใจและผูกพันตลอดมาโดยยังไม่มีผู้ใดรับรู้ ต่อมาเมื่อได้ ศึกษาศิลปะ จึงปรารถนาจะสร้างสรรค์ผลงานให้รับรู้ได้ถึงความคิดฝันและความผูกพันนั้น

สิ่งของเครื่องใช้อันเก่าแก่สูงค่าสร้างให้เกิดจินตนาการ รู้สึกเหมือนตนเองได้เข้าไปอยู่ใน โลกของอดีต อยู่ร่วมในเหตุการณ์นั้นจริงๆ สามารถได้ยินเสียงดนตรีที่เล่นอยู่ภายในระเบียบบ้าน หรือเสียงพูดคุยของคนในบ้าน ซึ่งอาจกำลังเย็บปักถักร้อยหรือทำงานจักสานอันละเอียด งดงาม สิ่งเหล่านี้แสดงถึงนิสัยอันประณีต ความขยัน รักความเป็นระเบียบ มีความละเอียดอ่อนในจิตใจ ทั้งยังอบรมบุตรหลานให้รู้จักเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รวมทั้งมีความเชื่อ ในสิ่งที่ดีงาม ทุกสิ่งล้วนเป็นรากฐานทางจิตใจ ซึ่งแสดงถึงความมีวัฒนธรรม ความสงบสุขใน อดีตอันรุ่งเรืองที่ผ่านมา จากบรรพบุรุษถึงชนรุ่นหลัง

จุดมุ่งหมายของผลงานสร้างสรรค์

จากความบันดาลใจดังกล่าว อันเปรียบเสมือนสิ่งที่สื่อความหมาย ติดต่อกัน ถ่ายทอด เรื่องราว ชนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสมัยโบราณที่เชื่อมโยง กับข้าพเจ้า จึงปรารถนาจะถ่ายทอดความรู้สึกในเรื่องของความประณีตละเอียดอ่อน รวมทั้ง ความเก่าแก่อันสูงค่าของสิ่งของหลากหลาย ท่ามกลางบรรยากาศของสีในบ้านที่เป็นแบบตะวันออก เช่น โทน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่มีลวดลายแกะสลักสวยงามและเป็นสิ่งที่ดีเพื่อให้จังหวะใน งานรื่นเริงหรือเสื้อผ้าที่ปักด้วยลวดลายละเอียดลออ แสดงถึงความรักสวยรักงาม ความประณีต โดยใช้บรรยากาศของสีนั้นเป็นจุดกำเนิดของความคิด ความฝันและนำสิ่งของต่างๆ มาจัดวาง เป็นแบบในการสร้างสรรค์ ผสมผสานกับสีจากความคิดฝันของข้าพเจ้าซึ่งผูกพันกับบรรยากาศ และสิ่งของดังกล่าว ถ่ายทอดเป็นผลงานด้วยบรรยากาศของสีหม่น นุ่มนวล กึ่งจริงกึ่งคิดฝัน สร้างความรู้สึกถึงบรรยากาศอันเก่าแก่ของอดีตที่คนในปัจจุบันมองย้อนกลับไปเพื่อรำลึกถึง และเข้าใจเรื่องราวของคนในสมัยโบราณ โดยผ่านสื่อกลาง คือสิ่งของที่มีสีและลวดลายอัน สะท้อนให้เห็นถึงความประณีต ความเก่าแก่อันสูงค่า ตามแนวทางของวัฒนธรรมอันรุ่งเรือง ในอดีต

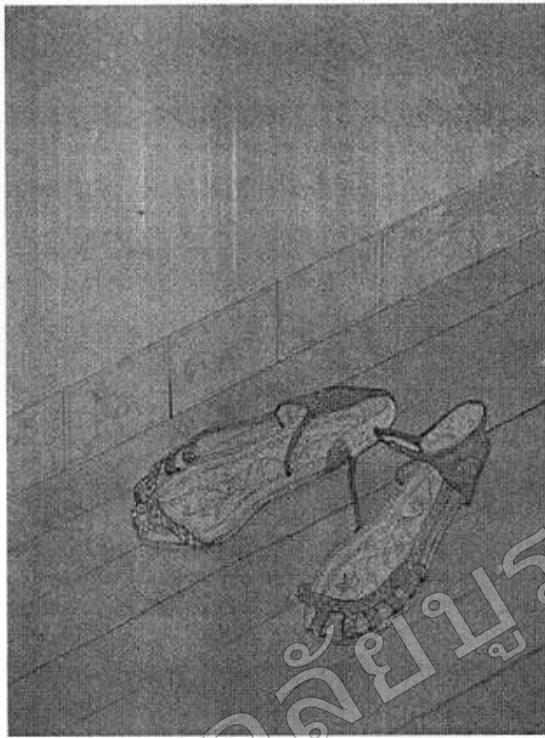
ส่วนประกอบในผลงานสร้างสรรค์

ผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมสีฝุ่นของข้าพเจ้า ปรารถนาจะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึก เก่าแก่ และความประณีตของวัฒนธรรมอันรุ่งเรืองในอดีต โดยมีส่วนประกอบในผลงานสร้างสรรค์ ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายดังนี้ :-

1. **สิ่งของ และเรื่องราว** คนเรามีความผูกพันกับสิ่งของและเรื่องราวควบคู่กัน ข้าพเจ้าได้เห็นสิ่งของต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ตกทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษและรับรู้เรื่องราวที่ผูกพันอยู่กับสิ่งของแต่ละสิ่ง ทำให้ซาบซึ้งกับวัตถุนั้นๆ มากกว่าเป็นเพียงวัตถุสิ่งของธรรมดา และเสมือนเป็นสิ่งแทนบรรพบุรุษที่เชื่อมโยงมาถึงข้าพเจ้า ไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักสาน สิ่งของเครื่องใช้ หรือเสื้อผ้าส่งผลให้เกิดความผูกพันและซาบซึ้งเป็นพิเศษ ทั้งนี้สิ่งของแต่ละสิ่งล้วนแสดงคุณสมบัติและอารมณ์เฉพาะ เช่น ความนุ่มนวลของเสื้อผ้า แพรพรรณ ความไพเราะของเครื่องดนตรีซึ่งเป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิงใจ มีการแกะสลักหรือฝังมุกอย่างงดงาม เมื่อผู้ดูได้พบเห็นสิ่งของเหล่านี้ปรากฏในภาพ ซึ่งสะท้อนลักษณะของวัฒนธรรมในอดีต ผู้ดูย่อมเกิดจินตนาการที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เช่น ภาพของแจกันสีขาว ซึ่งเขียนตกแต่งลวดลายเด็กชาวจีนกำลังเล่นกัน วางอยู่บนผ้าลายตารางสีอ่อนใกล้ๆ มีพัดโบกวางอยู่บนตั่งเล็กเตี้ยซึ่งฝังมุก งดงาม ทำให้อย่นระลึกถึงระเบียบบ้านที่บรรพบุรุษเคยมานั่งพักผ่อนและใช้พัดโบกคลายร้อน และภาพรองเท้าว้าของชาวม้งที่ปักลวดลายงดงาม เป็นหัตถกรรมที่แปลกตาและมีคุณค่าในความรู้สึกของข้าพเจ้า เพราะเป็นสิ่งที่ทำด้วยมืออย่างประณีตบรรจงและสวมสบายอย่างยิ่งจึงทำให้เกิดความผูกพัน

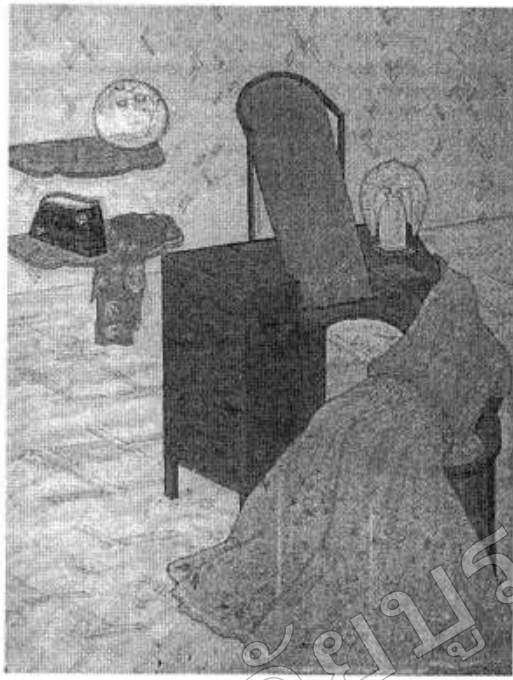

ภาพรายละเอียดเฉพาะส่วน สิ่งของและเรื่องราวสะท้อนวัฒนธรรม
สิ่งของที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ สะท้อนถึงวัฒนธรรมในอดีต
ด้วยลวดลายที่มีความสวยงามของแจกันสองหูสีขาว
และพัดโบกคลายร้อนบนตั่งฝังมุกตัวเตี้ย

ภาพรายละเอียดเฉพาะส่วน สิ่งของที่มีคุณค่าในความรู้สึก
รองเท้าผ้าของชาวม้ง งานหัตถกรรมที่แปลกตา และงดงามจากการปักลวดลายด้วยมือ
และสวมสบาย เป็นสิ่งของที่มีคุณค่าในความรู้สึกของข้าพเจ้า

2. องค์ประกอบ ผลงานจิตรกรรมเป็นการจัดภาพให้เห็นเพียงมุมแคบมุมใดมุมหนึ่งของบ้านหรือสถานที่หนึ่งๆ โดยจัดวางสิ่งของที่แสดงถึงวัฒนธรรม ตามความเหมาะสมของเรื่องราว มีแง่มุมของบ้านหรือสถานที่เป็นส่วนประกอบ เพราะการจัดภาพที่เห็นเพียงมุมแคบนั้น ทำให้ผู้รู้สึกเสมือนว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของบรรยากาศนั้นๆ และสามารถเห็นสิ่งของต่างๆ ในรายละเอียดได้อย่างชัดเจน ย่อมรู้สึกถึงความประณีต หรือเก่าแก่ได้ลึกซึ้งราวกับว่าบรรยากาศนั้นล้อมรอบตัวอยู่จริงๆ การจัดวางสิ่งของนั้นจะชักจูงสายตาผู้ดูให้วนเวียนจากสิ่งนี้ไปยังสิ่งนั้นเป็นลำดับ โดยไม่ติดขัดอยู่ที่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพราะบรรยากาศของสื่อนั้นเกิดจากความกลมกลืนของหลายสิ่งที่มีหลากหลายสี เช่น การจัดองค์ประกอบในห้องส่วนตัวของผู้หญิงที่เตรียมเครื่องแต่งกาย วางพาดไว้ที่โต๊ะเครื่องแป้ง เห็นภาพของชุดประโปรงสีเทาอ่อนมีลวดลายดอกไม้สีชมพูจางๆ บนชั้นสีแดงติดผนังนั้นมี เครื่องตกแต่งห้อง กระเป๋าถือ และผ้าสีเขียวยาวอ่อน ห้องที่แสดงเพียงมุมแคบนี้จะทำให้ผู้รู้สึกใกล้ชิดกับผลงานมากขึ้น

ภาพ เหลียวดูคันฉ่อง.....ส่องย้อนอดีต

ประมาณปี พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) ผลงานของ เรณู คฤกราช รูป ชุดกระโปรงติดกัน วางพาดอยู่หน้ากระจกในห้องส่วนตัวของหญิงสาว บนชั้นด้านหลังมีสิ่งของส่วนตัว การวางองค์ประกอบในมุมแคบ จะทำให้ผู้ดูรู้สึกเหมือนอยู่ร่วมในบรรยากาศเดียวกัน ด้วยสีนูนนวล กลมกลืน จากการซ้อนทับด้วยหลายสีอย่างโปร่งบาง

๓. สี บรรยากาศของความประณีต ละเอียดย่อนและความเก่าแก่ของวัฒนธรรมในอดีตนั้น สีเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าจึงใช้สีฝุ่นซึ่งสอดคล้องเหมาะสมกับงานสร้างสรรค์ในแนวอุดมคติหรือแสดงความคิดค้นตามแนวการใช้สีของจิตรกรชนชาติตะวันตกที่เป็นเรื่องของความสงบ หรือความคิดค้นที่นูนนวล กลมกลืน โดยอาศัยบรรยากาศของสีจากความ เป็นจริงและผสมผสานด้วยสีจากความคิดค้น เช่น ภาพส่วนหนึ่งของระเบียง ซึ่งมีกระโปรงวางพาดอยู่บนระเบียง โกลัๆ มีที่ใส่เครื่องเย็บ บรรจุกรรไกร และลูกไม้ ถัดออกไปเป็นเก้าอี้ที่ผู้หญิงมานั่งตกแต่งกระโปรงตัวนี้ ภาพนูนนวลด้วยการใช้สีที่โปร่ง บาง ซ้อนทับกันหลายชั้น ส่งผลเป็นบรรยากาศของสีที่นูนนวล สะท้อนความประณีตละเอียดย่อนของวัฒนธรรมอันรุ่งเรืองในอดีต ซึ่งทุกสิ่งถูกประดิษฐ์ขึ้นอย่างบรรจงยิ่ง

ภาพ ระเบียบ...แห่งนี้...มือดีด

ประมาณปี พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) ผลงานของ เรณู คฤคราช รูปกระโปรง วางพาดอยู่บนระเบียบ เคียงข้างด้วยภาชนะบรรจุเครื่องเย็บ ด้านหลังเป็นเก้าอี้และ พัดคลี่วางอยู่ เป็นระเบียบที่หญิงสาวมักจะนั่งทำงานเย็บปักถักร้อย สอดคล้องกับ บรรยากาศของสีแบบกึ่งจริง กึ่งคิดฝันที่สะท้อนถึงความคิดในอดีตรุ่งเรือง

4. ทศนิยมวิทยา ผลงานจิตรกรรมซึ่งปรารถนาจะสะท้อนความคิดฝันอันประณีตนั้น

สอดคล้องกับระยະแบบสองมิติ โดยใช้เส้นทศนิยมวิทยาแบบขนาน ซึ่งมีความลึกเพียงเล็กน้อย แบบเดียวกับจิตรกรรมของชนชาติตะวันตกโดยทั่วไป เช่น จิตรกรรมจีน จิตรกรรมญี่ปุ่น ทั้งนี้เพื่อเลียงมิให้ผลงานมีระยะที่พุ่งลึกเข้าไปแบบเหมือนจริง อันจะทำให้ดึงความสนใจไป จากสิ่งของ ซึ่งอยู่ในระยะหน้าของภาพซึ่งสะท้อนถึงความประณีต และละเอียดอ่อนที่เป็น จุดมุ่งหมายสำคัญของ การสร้างสรรค์ เช่น ภาพห้องนอนของผู้หญิง ซึ่งมีเตียงนอนและพรม ตลอดจนเสื้อผ้าและสิ่งอื่นใช้เส้นทศนิยมวิทยาแบบขนาน ส่งผลให้เกิดระยະแบบสองมิติ คือ มีความลึกเพียงเล็กน้อย เพื่อสิ่งของสำคัญคือผ้าม่านสีขาวและเสื้อกระโปรง รวมทั้งสิ่งอื่นๆ ที่สะท้อนความประณีตละเอียดอ่อนนั้นแสดงความสำคัญและความงามได้อย่างชัดเจน

ภาพ ห้องนอน...เตียงสีน้ำตาล...ผ่านอดีต

ประมาณปี พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) ผลงานของ เรณู คฤคราช รูปห้องนอนของ หญิงสาวมีผ้าม่านสีขาวด้านหน้า บนเตียงนอน สีน้ำตาล วางพาดเสื้อและกระโปรงต่างสี ด้านล่าง บนพรมผืนเล็กวางรองเท้าสีเหลือง เป็นการใช้สี หลายสี โดยมีสีส่วนรวมอ่อนจาง ความนุ่มนวล เกิดจากการซ้อนทับของแต่ละสี อย่างโปร่ง บาง

ช่วงเวลาของผลงานสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีฝุ่นของข้าพเจ้ามีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อสะท้อนถึงวัฒนธรรมในอดีตอันมีความประณีต ละเอียดย้อนโดยใช้บรรยากาศของสีที่นุ่มนวล กลมกลืนจากการซ้อนทับด้วยสีหลายสีที่มีความโปร่ง บางนั้น อาจแยกเป็นแต่ละช่วงเวลา ดังนี้ : -

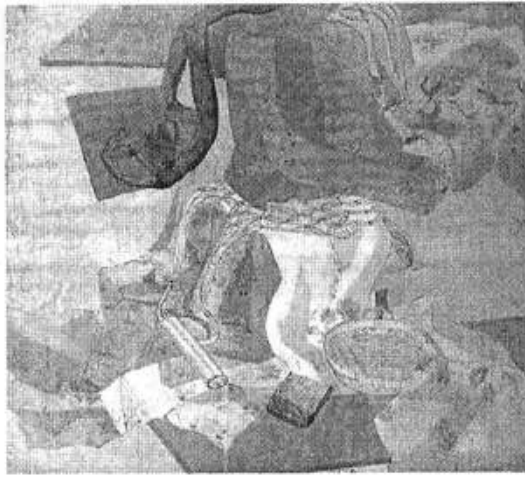
1. **ท่อนิ่ง...สิ่งที่ผูกพัน** ผลงานจิตรกรรมในช่วงเริ่มต้นนั้น ข้าพเจ้าได้นำสิ่งของซึ่งสวยงามที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ จัดวางลงบนพื้นซึ่งมีความสูงและต่ำต่างระดับลดหลั่นกัน โดยมีผ้าซึ่งมีสีและลวดลายที่ประทับใจ สิ่งของและเรื่องราวนั้นมีที่มาจากอดีต ส่วนองค์ประกอบนั้นมาจาก การกำหนดตำแหน่งและจัดวางภาพในด้านตั้งเพื่อแสดงสิ่งของจากมุมมองที่สูง เห็นความงดงามของสีและลวดลายจากสิ่งของได้อย่างชัดเจน ด้วยการใช้สีที่มีความสดใส ยังไม่ได้ซ้อนทับหลายสีแบบโปร่ง บาง เนื่องจากเป็นช่วงแรกของการสร้างสรรค์ ซึ่งมุ่งเน้นความประทับใจจากสิ่งของที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งเชื่อมโยงมาถึงข้าพเจ้าเป็นสำคัญ

ภาพ ท่อนิ่ง...สิ่งที่ผูกพัน

ประมาณปี พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) ผลงานของ เรณู คุศคราช รูปสิ่งของที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ ทั้งถ้วยชาม กรอบรูป พัด โดยจัดวางภาพด้านตั้งเพื่อให้เห็นสิ่งของจากมุมสูงได้หลายสิ่ง ตลอดจนลวดลายที่ประณีต งดงาม

จากผลงานเริ่มแรก ข้าพเจ้าเริ่มมีแนวความคิดในการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมว่า สิ่งของที่สร้างความผูกพันนั้น มิใช่มีเพียงสิ่งที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษเท่านั้น หากแต่เป็นทุกๆ สิ่งที่พอใจและมีลวดลายสวยงาม ประณีต ทำให้ข้าพเจ้านำสิ่งของ เครื่องใช้ ของตนเองที่มีความผูกพันโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นย่ามถักจากเชือกป่าน กล้องดินสอ กระเป๋าสีสนับัตรทำจากเสือ เครื่องจักสาน ย่ามและบรรดาผ้าหลากสี หลายลวดลาย อันเป็นของสะสมนำมาจัดวางองค์ประกอบเป็น 2 แง่มุม ในแนวนอน ปรับปรุงการใช้สีหลายสีจากภาพแรก เปลี่ยนเป็นการใช้สีน้ำตาลโดยส่วนรวม เพื่อสร้างความกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในภาพได้มากขึ้น

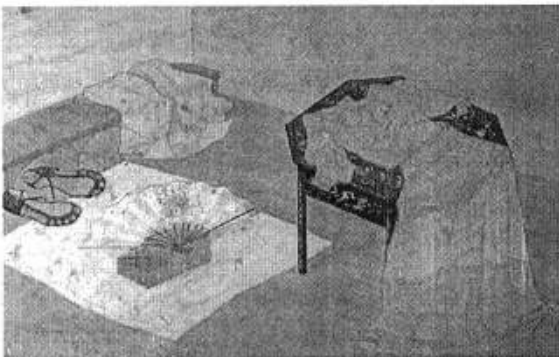

ภาพ องค์ประกอบสวย...ด้วยสิ่งที่ผูกพัน

ประมาณปี พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) ผลงานของ เรณู คุศคราช รูปสิ่งของที่มีความผูกพันทั้งยาม ตะกร้า เครื่องจักสานและผ้ามีลวดลายต่างๆ จัดวางองค์ประกอบโดยผสมผสานจาก 2 แง่มุมในแนวนอน โดยใช้สีส่วนรวมเป็นสีน้ำตาล

แม้ว่าการใช้สีและความกลมกลืนด้วยบรรยากาศของสีจะยังไม่น่าพอใจเท่าที่ควร แต่ถือว่าการสร้างสรรค์ในช่วงเริ่มต้น เปรียบเสมือนบันไดขั้นแรกที่จะก้าวไปสู่การสร้างสรรค์ในขั้นสูงต่อไป โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือบรรยากาศของสีที่สะท้อนถึงความเก่าแก่ วัฒนธรรมอันประณีต ละเอียดย้อน ในอดีตอันรุ่งเรืองที่ผ่านมา

2. เสื้อผ้า...สิ่งของ...มองย้อนอดีต ผลงานสร้างสรรค์เป็นการแก้ปัญหาต่อเนื่องจากช่วงเวลาของ “หุ่นนิ่ง...สิ่งที่ผูกพัน” โดยจัดองค์ประกอบภายในห้องหรือบ้านที่มีเสื้อผ้า อาภรณ์ รวมทั้งสิ่งของที่ข้าพเจ้ามีความรักและผูกพันเป็นพิเศษ เช่น ภาพห้องที่มีโต๊ะผังมุก วางพาดไว้ด้วยชุดกระโปรงยาวสีชมพูแก่สลับสีอ่อนอย่างงดงาม บนพื้นห้องมีผ้าปู วางกลองใส่สิ่งของและพัดคี่สิ่งงดงามด้วยลวดลายดอกไม้แบบญี่ปุ่น ถัดไปมีรองเท้าผ้าสีดำของชาววังวางอยู่ และบนม้านั่งตัวเตี้ย มีเสื้อวางพาดลงมาทำให้ย้อนระลึกถึงห้องส่วนตัวของผู้หญิงที่เตรียมเสื้อผ้า และสิ่งของเพื่อจะแต่งตัวออกไปนอกบ้าน ทุกสิ่งล้วนสวยงาม ประณีต ละเอียดย้อน จากบรรยากาศของสีที่เกิดจากการซ้อนทับของสีหลากหลาย

ภาพ เสื้อผ้า...สิ่งของ...มองย้อนอดีต

ประมาณปี พ.ศ. 2519 (ค.ศ. 1976) ผลงานของ เรณู คุศคราช รูปภายในห้องที่มีชุดกระโปรงและสิ่งของ เครื่องใช้ของหญิงสาวที่มีความงดงาม ด้วยการใช้สีที่นุ่มนวล อ่อนหวาน เช่น สีชมพู สีเขียวอ่อน ประณีตด้วยลวดลายของเสื้อผ้า โต๊ะผังมุกและสิ่งอื่นๆ ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมในอดีต

นอกจากนี้ยังมีภาพซึ่งเป็นแง่มุมภายในบ้าน หรือในห้อง โดยเปลี่ยนองค์ประกอบจากแนวนอนมาเป็นภาพด้านตั้ง ด้านหน้าของภาพเป็นเก้าอี้ไม้สีเข้มคมดงามด้วยการใช้ไม้ต่อเป็นลวดลาย ที่นั่งบุด้วยผ้าสีอ่อน พนักพิงพาดผ้าผืนเล็กสีอ่อน จาง ส่วนชุดสีขาวที่เป็นกระโปรงยาวนั้นวางพาดบนเท้าแขนทั้งสองข้าง เห็นลวดลายสีอ่อนจางของผ้าลูกไม้อันเป็นสิ่งที่แสดงความนุ่มนวล บอบบางของเพศหญิงอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเปรียบเทียบระหว่างชุดสีอ่อนและเก้าอี้สีเข้ม เชื่อมโยงถึงสตรีเพศว่า ผู้หญิงนั้นสามารถเข้มแข็งได้เหมือนเก้าอี้สีเข้มที่ประกอบด้วยเส้นตรง ซึ่งสร้างความรู้สึกมั่นคงและในยามอ่อนโยนผู้หญิงก็นุ่มนวล งดงาม ดุจกระโปรงยาวลูกไม้สีขาวที่บอบบาง น่าทะนุถนอมอย่างยิ่ง ส่วนด้านหลังเป็นล้นชักรูปพัดและลิ้นชักเล็กวางอยู่บนพรมผ้าผืนเล็กที่มีลวดลาย สวยงาม สีสันมีความกลมกลืนนุ่มนวล ด้วยการซ้อนทับหลายสีที่โปร่งบาง

ภาพ กระโปรงสีขาว...เก้าอี้...มีความนุ่มนวล

ประมาณปี พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) ผลงานของ เรณู คฤคราช (รางวัลที่ 3 ประเภทจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 25) รูปชุดกระโปรง สีขาวบนเก้าอี้ สีเข้ม ด้านหลังเป็นล้นชักรูปพัดบนพรมและมีลิ้นชักเล็ก ทั้งหมดดูนุ่มนวลด้วยบรรยากาศของสีอ่อน กลมกลืน

3. เสื้อผ้า...สิ่งของ...มองผ่านระเบียบ ผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้เป็นการเชื่อมโยง ต่อเนื่องมาจากช่วงเวลาของ “เสื้อผ้า...สิ่งของ...มองย้อนอดีต” ด้วยแนวความคิดที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงว่า หญิงสาวมักจะนิยมไปนั่งเล่นบริเวณลานบ้าน หรือระเบียง ซึ่งมีลมพัดผ่านเย็นสบาย รวมทั้งอาจใช้รับรองแขกหรือ เพื่อนฝูงที่เป็นกันเอง ส่วนลานบ้านหรือระเบียงบ้าน อาจมีเก้าอี้ยาวสำหรับ นั่งเล่นทั้งดงามด้วยลวดลาย คดโค้ง ตามแบบของเครื่องเรือนที่ได้รับอิทธิพลจากทวีปยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งทรงเสด็จเยือนหลายประเทศในทวีปยุโรปถึง 2 ครั้ง ส่งผลให้มีพระราชนิยมในศิลปะตะวันตก

และแพร่หลายไปในหมู่พระราชวงศ์ ชุนนาง รวมทั้งบ้านเรือนของผู้มีฐานะดีทั้งหลาย ทั้งสถาปัตยกรรม เครื่องเรือน เครื่องตกแต่งบ้าน รวมทั้งเครื่องแต่งกายของบุรุษและสตรี เช่น ภาพลานบ้านพันปุดด้วยหินซึ่งมี ลวดลาย สวยงาม มีฉากกันตั้งพื้นสีน้ำตาลอมแดง เปิดเป็นช่องโปร่งเล็กๆ 2 ช่อง ส่วนบนเก้าอี้ยาว สีเข้มตกแต่งลวดลายสีอ่อนนั่งดงามด้วยลวดลายคดโค้งของนวศิลป์ (Art Nouveau) วางพาดเลื้อย สีขาว กระโปรงสีน้ำเงินทอลายดอกไม้ ใบไม้ และนกยูงสีขาว สว่างไสว บนเท้าแขนของเก้าอี้ วางหมวกสานสีครีมตกแต่งดอกไม้สีขาว ช่างๆ กระโปรงมีไหมไฟตั้งพื้นสีชมพูอันเล็ก ซึ่งอาจใช้ในยามราตรี เป็นลานบ้านที่มีบรรยากาศน่ารื่นรมย์ซึ่งหญิงสาวนำเอาเสื้อกระโปรงและหมวกมาขึ้นชมอย่างสบายใจในยามว่าง หรืออาจเตรียมไว้เพื่อออกงาน ด้านหลังไกลออกไปมีใบไม้และดอกทิว ทอดตัวลงมาอย่างอ่อนโยน สอดคล้องกับบรรยากาศที่สวยงาม ด้วยสิ่งของที่ประณีต บรรจงโดยการช้อนหยิบแต่ละสีแบบโปร่ง บาง

ภาพ เสื้อผ้า...สิ่งของ...มองผ่านระเบียบ

ประมาณปี พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) ผลงานของ เรณู คฤดากร รูปเก้าอี้ยาว สำหรับนั่งเล่น มีลวดลายคดโค้ง ของ นวศิลป์วางพาดเสื้อสีขาว ลวดลายสีอ่อนจาง และกระโปรงสีน้ำเงิน งดงามด้วยลวดลายนกยูง ดอกไม้และกิ่งไม้ มีหมวกสานอยู่บนเท้าแขนเก้าอี้ ท่ามกลางบรรยากาศของสีส่วนรวมเป็นสีน้ำตาลอ่อน จาง นุ่มนวล

4. ศาลา...ระเบียบสวน...ล้วน...งานฝีมือ

ผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้ สืบต่อมาจากช่วงเวลาของ “เสื้อผ้า...สิ่งของ...มองผ่านระเบียบ” ด้วยแนวความคิดที่สัมพันธ์กับบรรดาต้นไม้พันธุ์ไม้นานาชนิด ไม่ว่าจะเป็นไม้ใบ ไม้ดอกหรือไม้เลื้อย ทั้งนี้ข้าพเจ้ามิได้เน้นความเจริญงอกงาม หรือเหี่ยวเฉาตามวัฏจักรของพืชในทางชีววิทยา หากแต่สนใจในสีสันและลีลาอันสวยงามของต้นไม้เป็นสำคัญ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน บรรยากาศ

ของระเบียบในสวน หรือ ศาลา ให้มีความงดงามและสมจริง ตามธรรมชาติด้วยส่วนหนึ่ง เช่น ภาพที่จัดองค์ประกอบด้านตั้ง ปรากฏระเบียบโค้งลดหลั่นเป็น 2 ชั้น เป็นสีเทาอ่อน ขริมด้านข้างมีระเบียบไม้รูปโค้งไขว้กันไปมา ปลูกไม้เลื้อยในกระถาง เลื้อยเกี่ยวพันไปจนถึงบริเวณหลังคาของชิงช้าสีขาว ฉลุลวดลายบนพนักพิงและแกะลวดลายบนเนื้อไม้สีขาว บนชิงช้ามีสะดึงชิงผ้าสีเข้ม บักลวดลายยังไม่สมบูรณ์ ด้านข้างมีกล่องใส่เครื่องเย็บสีแดงรูปรีเล็กๆ ซึ่งหญิงสาวชอบนำงานฝีมือมานั่งทำบนชิงช้าในระเบียบสวนที่มีไม้ใบ ไม้ดอก สวยงามน่ารื่นรมย์ และมีอากาศเย็นสบาย นั่งบักลวดลายผ้าไปอย่างประณีต บรรจง ไม่รีบร้อน ตามแบบฉบับของกุลสตรีที่ได้รับการอบรมสั่งสอนให้ทำงานบ้านและงานฝีมืออันละเอียดอ่อน ทั้งนี้ภาพมีการซ่อนทับด้วยการระบายสีหลายครั้ง โดยระบายทีละสีๆ ซ้อนกันอย่างโปรง บาง ส่งผลให้เกิดบรรยากาศของความนุ่มนวล ละเอียดย่อน ตามลักษณะของวัฒนธรรมในอดีตอันรุ่งเรืองที่ผ่านมา

ภาพ ชิงช้า...ระเบียบสวน...ล้วน...งานฝีมือ

ประมาณปี พ.ศ. 2526 (ค.ศ. 1983) ผลงานของ เรณู ฤทธิราช รูปชิงช้าไม้แกะสลักวางสะดึงผ้าปักบนชิงช้าท่ามกลางพันธุ์ไม้ เลื้อยและไม้กระถางแขวน มีบรรยากาศของสีที่สดชื่นและกลมกลืนด้วยสีหม่นของพื้นลานหินรูปโค้ง

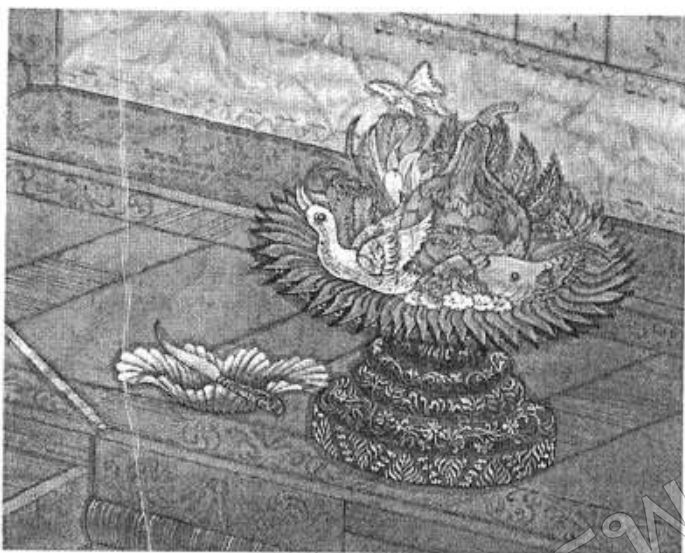
นอกจากภาพที่แสดงถึงความนุ่มนวลของงานฝีมือ ด้วยการเย็บปักถักร้อยของกุลสตรีแล้ว ยังมีภาพของกิจกรรมที่เน้นการใช้ฝีมืออันละเอียดอ่อนเช่นกัน นั่นคือการแกะสลักผักและผลไม้ สิ่งนี้มักกำเนิดมาจากการประดิษฐ์ประดอยสิ่งต่างๆ ให้สวยงาม จากพระราชวังของพระมหากษัตริย์ที่ห้องเครื่องจะแกะสลักสิ่งที่เป็นเครื่องเสวยอย่างประณีตสุดฝีมือ สิ่งนี้ได้ขยายมาสู่วังเล็กๆ และบ้านผู้มีฐานะเป็นลำดับ เช่น ภาพที่จัดองค์ประกอบเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ภายในศาลาโถงเล็กๆ ของวังเจ้านาย หรือบ้านของผู้มีบรรดาศักดิ์ มีแท่นสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดใหญ่สำหรับนั่งหรือนอนเล่น ดังจะเห็นได้จากหมอนไม้และพัดใบกล้วยรองนั่งมีด้ามยาว ไกลๆ มีจานรูปกลีบดอกไม้บานวางมีดแกะสลัก ปลายโค้งแบบมิดคว้าน ด้ามฝังมุกอยู่ข้างพานฝังมุกขนาดใหญ่

ด้านบนโดยรอบและตกแต่งด้วยใบตองสดพับจีบทบสองชั้น บรรจงประดับด้านบนพาดด้วย ผักสดนานาชนิดที่แกะสลักอย่างประณีต บรรจง ทั้งหัวผักกาดขาวที่แกะสลักเป็นนกมีปีกกำลัง จะเห็นบินขึ้นสูง มะเขือเทศปอกเปลือกวางเป็นรูปดอกกุหลาบ แต่งกวาฟานเป็นแวนหยักริม คล้ายกลีบดอกไม้ ส่วนปลาช่อนตัวอ้วนนั้นแกะสลักจากหัวแครอทสีส้มอมเหลือง น้ำเต้า แกะสลักนั้นหากเปิดฝาออกจะมีน้ำพริกลงเรือบรรจุอยู่ภายใน สำหรับประทานกับผักทุกชนิด กระหล่ำปลีสีม่วงนั้นแกะสลักเป็นใบไม้ฉลุเส้นใบพริกหวานสีเหลืองนำมาจักเป็นรูปกลีบดอกไม้ ช้อนกันหลายชั้น ส่วนพริกชี้ฟ้าสีแดงจักเป็นกลีบดอกไม้ยาวรีและผีเสื้อสีขาวนั้น แกะสลัก มาจากหัวผักกาดขาว ทั้งนี้ผู้ดูสามารถจินตนาการไปถึงการแกะสลักผักผลไม้ในยามที่จัดเครื่องเสวย ของเจ้านาย หรือการจัดเป็นพิเศษเพื่อรับรองแขกบ้านแขกเมืองในโอกาสสำคัญ แสดงถึง วัฒนธรรมอันประณีตละเอียดอ่อนของคนไทยในสมัยโบราณ ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมของศาลา ที่งดงามทั้งพื้นสีเทาฝังลวดลายงานโมเสกและผนังที่มีลวดลายงดงาม โกลๆ ออกไปนอกศาลา เป็นบรรยากาศในสวนที่มีไม้เลื้อยออกดอกสีขาวสะพรั่ง ทั้งนี้ ความสวยงาม ประณีต และ ละเอียดอ่อนมาจากการฝีมืออันสูงค่า ศาลาอันงดงาม ผสมผสานด้วยหลากหลายสิ่งที่ซ้อนทับกันอย่าง โปรงบาง กลมกลืนด้วยโครงสร้างสีเหลือง สีนํ้าตาลอมแดงและสีเทา แทรกด้วยสีหลากหลายของเครื่องใช้ ผักผลไม้แกะสลักที่สวยงามและประติติประดอย

ภาพ ประติติประดอย...แกะสลัก...รักงานฝีมือ

ประมาณปี พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1991) ผลงานของ เรณู คฤคราช รูปศาลาโดงมีแท่น สีเหลี่ยมผืนผ้า วางพาดผังมุก จัดวางผักผลไม้ที่แกะสลักแล้ว ท่ามกลางสิ่งของและบรรยากาศ สีส่นรวม สีนํ้าตาล

รายละเอียดเฉพาะส่วนของ ภาพประติประคอง...แกะสลัก...รักงานฝีมือ

ส่วนหนึ่งของภาพ "ประติประคอง...แกะสลัก...รักงานฝีมือ" เห็นพานสีดำที่ฝังมุกกลดลายสวยงามด้านบนรองด้วยใบตองพับจีบทบสองชั้น จัดวางผัก ผลไม้ นานาชนิด ที่บรรจุแกะสลักอย่างประณีต ใกล้ๆ พานมีจานรูปกลีบดอกไม้ วางมีดแกะสลัก ดำฝังด้วยมุก สีของภาพมีความอบอุ่น อย่างนุ่มนวล

จากการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีฝุ่นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ตั้งแต่ช่วงเวลาของ "หุ่นนิ่ง...สิ่งที่ผูกพัน" อันเป็นการเริ่มต้นและได้พัฒนาในช่วงต่อมา "เสื้อผ้า...สิ่งของ...มมองย้อนอดีต" ซึ่งเป็นการจัดองค์ประกอบภายในบ้านหรือภายในห้อง โดยมีเสื้อผ้าอาภรณ์และสิ่งของ โดยใช้สีที่ซ้อนทับกันอย่างโปร่งบาง และภายหลังได้ดัดแปลงเพิ่มเติมส่วนของระเบียบ หรือลานบ้าน ในผลงานชุด "เสื้อผ้า...สิ่งของ...มองผ่านระเบียบ" โดยมีบรรยากาศของสีที่ผสมกันอย่างกลมกลืนแบบโปร่งบางและในผลงานสร้างสรรค์ล่าสุดในชุด "ศาลา...ระเบียบสวน...ล้วน...งานฝีมือ" นั้นข้าพเจ้าได้ปรับและดัดแปลงโดยเน้นความสำคัญของงานฝีมือที่มีความประณีต บรรจุภายในลานบ้าน หรือระเบียบสวน ซึ่งลีลาอันสวยงามของต้นไม้ชนิดต่างๆ จะผสมผสานกับบรรยากาศของสีที่ซ้อนทับแต่ละชั้น แต่ละสีอย่างโปร่งบาง สื่อสารถึงความเก่าแก่ ความนุ่มนวล และละเอียดอ่อนของวัฒนธรรมอันรุ่งเรืองในอดีตที่ผ่านมา

ประสบการณ์จากการสร้างสรรค์จิตรกรรมสีฝุ่น ทำให้เกิดความเข้าใจถึงการแสดงออกทางความรู้สึกว่าสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดบรรยากาศของสีที่มีความละเอียดอ่อนและประณีตนั้น จำเป็นต้องอาศัยสิ่งของที่สวยงาม มีรูปแบบที่น่าประทับใจ แสดงถึงวัฒนธรรมและมีความผูกพันกับข้าพเจ้าอย่างใกล้ชิด รวมทั้งการจัดองค์ประกอบของแจ่มภายในบ้าน ระเบียบบ้าน ศาลา หรือระเบียบสวน ระเบียบแบบสองมิติและลดทอนของสิ่งของ หรือต้นไม้ซึ่งมีลีลาสวยงามตลอดจนการระบายซ้อนทับสีหลายสีอย่างโปร่งบาง จึงจะสามารถสร้างบรรยากาศของสีที่แท้จริง กิ่งคิดฝันและเชื่อมโยงไปสู่วัฒนธรรมซึ่งประณีต ละเอียดอ่อน ในอดีตอันรุ่งเรืองที่ผ่านมา ซึ่งอาจจะหลงเหลือไว้เพียงความทรงจำของผู้ที่มีความรักและสนใจที่จะศึกษาอดีตเท่านั้น เพราะ วันวาน...ไม่อาจหวนคืน ดังนั้นผลงานสร้างสรรค์ของข้าพเจ้าอาจเป็นหนทางหนึ่งที่

ย้าเตือนให้ย้อนระลึกถึงอดีตและวันคืนเก่าๆ ที่ผ่านมา ซึ่งคนเรายังมีความนุ่มนวล ประณีต จึงสามารถสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ได้อย่างงดงาม กลายเป็นมรดกตกทอดมาจนถึงถึงชนรุ่นหลัง ในปัจจุบัน ด้วยวิธีการ “ซ่อนรอยแปรง...โปรงบาง...สร้างสรรค์สีฝุ่น”

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคารกรุงเทพ. (2539). บัวหลวงระบายสี. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ธนู แก้วโอภาส. (2544). ประวัติศาสตร์ยุโรป. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2541). พจนานุกรมศัพท์ศิลปะอังกฤษไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- เรณู คฤคาราช. (2544). รายงานโครงการอบรมและปฏิบัติการ “โปรง...บาง...สวย...ด้วยสีฝุ่น” สำหรับนิสิตและบุคคลทั่วไป. ชลบุรี : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- _____. (2544). เอกสารประกอบการอบรมและปฏิบัติการ “โปรง...บาง...สวย...ด้วยสีฝุ่น” สำหรับนิสิตและบุคคลทั่วไป. ชลบุรี : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- _____. (2546). จิตรกรรมสีฝุ่น. ชลบุรี : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรรณิภา ณ สงขลา. (2533). จิตรกรรมไทยประเพณี ชุดที่ 001 เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักพระราชวัง (2536). จิตรกรรมและประติมากรรมแบบตะวันตกในราชสำนัก เล่ม 1. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- Janson, H.W. & Janson, D.J. (1977). *History of art*. 2nd ed. New York : Prentice-Hall.
- Magi, G. (1988). *Luxor*. Italy : Casa Editrice Bonechi.
- Steingraber, E. (1998). *Art a World History*. London : Dorling kindersley.